

ליעד אורתור

הפקולטה לניהול ע"ש גילפורד גלייזר, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, המכללה האקדמית תל-אביב-יפו, המכון לאחריות תאגידית, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים

ציטוט מומלץ

אורתור ל: 2014. קריאת השכמה אירופית – בעקבות אישור ההנחיה המחייבת האירופית ('דירקטיבה') לחובת דיווח לא-פיננסית של תאגידים. *אקולוגיה וסביבה* 5(4): 308–306.

מה מסתתר מאחורי חלונות הזכוכית? | צילום: Daniel Foster

קריאת השכמה אירופית – בעקבות אישור ההנחיה המחייבת האירופית ('דירקטיבה') לחובת דיווח לא-פיננסית של תאגידים

15 בדצמבר, 2014

[גיליון חורף 2014 / כרך 5\(4\)](#)

[בקצרה](#)

דיווחי קיימות (sustainability reports) הם אחד מעמודי התווך המרכזיים בגישת האחריות החברתית של תאגידים (Corporate Social Responsibility). דיווחים אלה הם האמצעי המרכזי להעברת מידע לציבור מטעם תאגידים עסקיים ורשויות ציבוריות על אודות השפעתם וביצועיהם החברתיים והסביבתיים. למעשה, זהו דיווח שיש להוסיפו לדיווח החשבונאי, וכך לקבל תמונה מקיפה ואמינה יותר על אודות מכלול ביצועי העסק והשפעותיו. הכוונה, כאמור, לא רק להיבטים הכלכליים של ההשפעה והביצועים, אלא גם להיבטים החברתיים והסביבתיים.

ההנחיות לדיווח חברתי-סביבתי התפתחו מאוד במהלך העשור האחרון. מסמך ההנחיה המוביל ברמה העולמית הוא של הארגון Global Reporting Initiative, אך ישנם מסמכי הנחיה נוספים שתכליתם ליצור תקנון באופני הדיווח ולאפשר השוואה בין ביצועי חברה אחת לשנייה ועל רצף של זמן. בפועל, תמונת המצב המתגלה שונה, ונראה כי תכלית אותן הנחיות אינה מושגת. בדיקת דו"חות קיימות של הבנקים הגדולים מראה כי מידת ההשוואתיות בין הדו"חות אפסית, לא רק בין בנק אחד למשנהו אלא גם בין דו"ח של שנה אחת לדו"ח של השנה שאחריה באותו בנק [5].

נוסף על כך, מהנתונים שאספתי [2] עולה כי אם בוחנים את סוגיית הדיווח ברמה הכמותית בלבד, ואפילו אם נתמקד אך ורק בשוק הישראלי, הרי שב-2014 פורסמו כ-25 דו"חות קיימות, בעוד שב-2013 פורסמו רק כ-15. מספר היעד המוערך הכולל של תאגידים ישראליים (ציבוריים, פרטיים, עירוניים וממשלתיים) שמן הראוי היה שיפרסמו דו"ח קיימות מבחינת גודלם והיקף השפעתם, הוא בסדר גודל של מאות חברות. כאמור, אמנם קיימת מגמת עלייה שנתית, אך בהשוואה למספר היעד מדובר בכמות זניחה. גם ברמה האירופית והעולמית לא מדובר באחוז גבוה של פרסומים. בסופו של דבר, מרבית התאגידים העסקיים בישראל ובעולם כולו בוחרים שלא לפרסם לציבור ולבעלי העניין (stakeholders) שלהם דו"ח על אודות ביצועיהם החברתיים והסביבתיים. ההסבר המרכזי לכך שמספר התאגידים המדווחים כה נמוך, נובע בראש ובראשונה מהעובדה שמדובר במהלך רצוני, שמצוי מעל לרף הציות ואינו נושא עמו כל סנקציות או מהלכי אכיפה וענישה – ירצו דיווחו, לא ירצו לא ידווחו.

מ-2017 יחויבו התאגידים הגדולים באירופה לדווח על אודות גישות הניהול, הסיכונים והתוצאות בהקשר לסוגיות סביבתיות וחברתיות ועל אודות היחס לעובדים, כיבוד זכויות האדם ועוד. בתמונות: מתקנים של חברת נסטלה (מימין) ושל Royal Dutch Shell, מהתאגידים הציבוריים הגדולים באירופה (משמאל) | באדיבות: נסטלה ושל. רישיון שימוש: BY-NC-SA 2.0

נציב האיחוד האירופי הקודם לענייני פנים ושירותים חברתיים, מר מישל בארנייר הצהיר בשנת 2013, במהלך נאומו בכנס של GRI, כי הוולונטריות בתחום דיווחי הקיימות היא 'תקרת זכוכית' החוסמת את הרחבת היקפי היישום והדיווח, ובפועל רק כעשירית מהתאגידים הגדולים באירופה מדווחים על ביצועיהם החברתיים והסביבתיים [3]. בעקבות הצהרה זו ומסמכי המדיניות שליוו אותה, גובשה המדיניות האירופית תחת הכותרת של "דווח או הסבר" (report or explain), ונסללה הדרך לשבירת תקרת הזכוכית באמצעות מהלכי 'אסדרה קשה' [6], הווה אומר **חוקיקת הנחיה מחייבת אירופית (directive) – חוקיקת-על המחייבת את המדינות החברות בקהילה האירופית להתאים את דיניהן הפנימיים להוראותיה) שתוסב באופן הדרגתי במהלך השנתיים הבאות לחוקים מדינתיים של המדינות החברות באיחוד.**

ההנחיה המחייבת שתיכנס לתוקפה ב-2017, תחול על 500 החברות הציבוריות הגדולות באירופה, ונוסף להן ייכללו בחוק תאגידים לא נסחרים גדולים נוספים, כגון בנקים, חברות ביטוח וחברות נוספות שיוחלט עליהן בהמשך. בסך הכול מדובר בכ-6,000 תאגידים גדולים מכל רחבי אירופה. הדיווח יוכל להתבצע הן ברמה הפרטנית של כל חברה וחברה הן ברמה הקבוצה עבור קבוצות אחזקה. החברות שיחויבו בדיווח יתבקשו לספק מידע על אודות גישות הניהול, הסיכונים והתוצאות בהקשר לסוגיות סביבתיות וחברתיות ולסוגיות של יחס לעובדים, כיבוד זכויות אדם ושמירה עליהן, מניעת שחיתות ושחוד, גיוון ברמות ההנהלה הבכירות ועוד [4].

החשש הוא כי הנוסח הנוכחי של ההנחיה המחייבת, המאפשר לתאגידים חופש בחירה באשר לשיטת הדיווח, ימשיך את המגמה הקיימת שאינה מאפשרת השוואות בין דו"חות. גם במסגרת ההנחיה המחייבת החדשה התאגידים יהיו רשאים לבחור בין הנחיות דיווח מדינתיות, כגון קוד הקיימות של גרמניה (German Sustainability Code) לבין הנחיות דיווח כלל-עולמיות, כגון היוזמה Global Compact של האו"ם [7] או התקן העולמי לניהול אחריות חברתית ISO 26000.

בהתייחס לנעשה בישראל, דרישת השקיפות היא מרכזית ביותר, וחשיבותה רק הולכת ומתבהרת עם כל אירוע או אסון חברתיים וסביבתיים. בעקבות האסון האקולוגי בשמורת עברונה בערבה בדצמבר 2014 עלה הנושא ביתר שאת לכותרות בשיח הציבורי הישראלי. חברת קצ"א אכן מוגנת בחיסיון המידע (מסיבות ביטחוניות ואחרות), אך למעשה כל החברות הממשלתיות, הפרטיות והציבוריות, נהנות ממנו. כל עוד לא תתבצע אסדרה של דרישת השקיפות החברתית-סביבתית מתאגידים, הרי שבפועל כל התאגידים בישראל נהנים מחיסיון של ממש.

במהלך מושב הכנסת הקודם הגיש ח"כ ד"ר דב חנין הצעת חוק (שהכותב היה שותף לניסוחה יחד עם פרופ' אורן פרז מאוניברסיטת בר-אילן), שמטרתה הייתה להחיל את חובת הדיווח החברתי-סביבתי על פי ה-GRI על כל התאגידים הממשלתיים. הצעת חוק זו לא עברה את ועדת השרים לענייני חקיקה. לאור פנייתו של ח"כ איתן כבל והמשך קידום הנושא על-ידי המכון לאחריות תאגידית, הורחב ניסוח הצעת החוק, וכיום היא מאמצת במלואה את הגישה האירופית של "דווח או הסבר", ומכילה בתוכה סעיפי דיווח חברתיים וסביבתיים מלאים ודרישה לדיווח מכל התאגידים הגדולים במשק ללא תלות באופי הבעלות [1]. הצעת חוק זו תחזור ותעלה על שולחן הכנסת במושב הבא, ונקווה כי תזכה לאהדה ולתמיכה של הממשלה ובית המחוקקים.

1. דוניץ-קידר ר, סיטבון ע ואורתר ל. 2014. [הצעת חוק אחריות תאגידית – חובת דיווח](#) (התשע"ה – 2014): המרכז האקדמי למשפט ולעסקים, המכון לאחריות תאגידית.
2. קיליאן ג. 2015. [החברה, הסביבה והציבור יחדיו עוד שנה](#). כלכליסט. 7 בינואר.
3. Barnier M. 2013. Sustainability and reporting: Europe at the forefront. Global conference on sustainability and reporting (GRI); 23 May 2013; Amsterdam.
4. European Commission press release database. 2014. [Proposal to improve transparency disclosure of non-financial information by certain large companies](#): European Parliament and Council reach agreement on Commission proposal to improve transparency. 26 February 2014.
5. Ortar L. 2014. Materiality – an obscure term which requires clarification. EBEN Annual Conference; 12–14 June 2014; Berlin.
6. Rosen-Zvi I. 2011. You are too soft: What can Corporate Social Responsibility do for climate change. *Minnesota Journal of Law, Science and Technology* **12**(2): 527–572.
7. United Nations. [Global Compact](#).